

tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De toren van Babel

1 maximumscore 3

drie van de volgende aspecten:

- (wolken) De toren komt tot boven de wolken / steekt boven de wolken uit.
- (verhouding) De toren is in verhouding met de omgeving (bergen, boten, huizen) / het miniatuurlandschap / de mensen en kranen reusachtig groot.
- (hoogte) De toren heeft veel verdiepingen (wat benadrukt dat de toren hoog is).
- De toren loopt van breed naar smal (en die versmalling versterkt de verticaliteit van de toren).
- De galerij loopt in een spiraal omhoog (en die spiraalvorm versterkt de hoogte van de toren).

per juist aspect

1

2 maximumscore 3

drie van de volgende redenen:

- om de kunst/architectuur uit de klassieke oudheid (Grieken en Romeinen) te bestuderen
- om collega-kunstenaars / grote meesters uit Italië te ontmoeten
- om nieuwe technieken te leren (perspectief, frescotechnieken, kleurgebruik)
- om met eigen ogen de nieuwste (renaissance)kunst van Italië te zien (ter inspiratie voor hun eigen werk, want de kunst van de zuidelijke renaissance was beroemd)
- om het (mediterrane) landschap en het zuidelijke licht te ervaren (ter inspiratie voor hun eigen werk)
- om nieuwe opdrachtgevers te vinden
- om (bij terugkeer) een hogere status te verkrijgen

per juiste reden

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- Het Colosseum was een enorm groot gebouw waarvan de bovenste verdiepingen in de tijd van de renaissance 'open lagen' (verval, dat ook te zien is als onvoltooid, zoals bij de toren van Bruegel) en/of het Colosseum was een voorbeeld van een enorm groot en rond gebouw met veel lagen/verdiepingen (zoals de toren van Bruegel) 1
- Het Colosseum is een overblijfsel van het (machtige) Romeinse rijk dat ten val is gekomen en dat benadrukt de betekenis van hoogmoed / trots die bestraft wordt (net zoals in het verhaal van de toren van Babel) 1

4 maximumscore 1

Kern van een juiste verklaring is: Het verhaal van de toren van Babel waarschuwt de inwoners van de machtige stad Antwerpen voor hoogmoed / houdt de stad een spiegel voor.

Voorbeelden van goede verklaringen zijn:

- Antwerpen was in de zestiende eeuw een belangrijke wereldstad met macht en aanzien, waar veel verschillende mensen uit allerlei landen leefden en werkten. Dit kon aanleiding geven tot gevoelens van trots en hoogmoed. (De toren van Babel is te zien als een waarschuwing daarvoor.)
- Antwerpen was in de zestiende eeuw een machtige en belangrijke handelsstad, met mensen die veel verschillende talen spraken. De toren van Babel gaat over mensen die moeten samenwerken en/of (culturele) verschillen moeten zien te overbruggen als ze iets willen bereiken. (De toren van Babel houdt de stad daarmee een spiegel voor).

Opmerking

Als geantwoord wordt dat het verhaal van Babel zich in een havenstad afspeelt, geen scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
5	<p>maximumscore 2</p> <p>De radio's lijken kantoor- of wooneenheden te verbeelden doordat (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – ze naast elkaar op één rij liggen en/of zo geordend zijn dat ze woonlagen / kantoorverdiepingen vormen. – de lichtjes op de radio's doen denken aan studio's/appartementen met verlichting. – de schermen / de kaders doen denken aan gevels van appartementen. – de uitstekende laag van radio's doet denken aan een balkon / galerij. – de glanzende / zilvergrijze materialen van de radio's doen denken aan materialen waarvan torens gebouwd zijn (glas, staal, platen). – ze het idee van eenvormigheid oproepen, zo kenmerkend voor een woon- of werktoren. 	
	per juist antwoord	1
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Meireles bereikt dit effect (hoger lijken) door (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – naar boven toe de radio's in lagen/cirkels/kransen met een kleinere diameter te plaatsen waardoor de toren naar boven toe smaller wordt / iets taps toeloopt. – naar boven toe dunnere lagen/cirkels/kransen met kleinere radio's te plaatsen. – in de bovenste lagen/cirkels/kransen lichtpaarse en/of blauwe en/of grijze en/of witte radio's te plaatsen, waardoor de toren transparanter lijkt. (Dit effect doet denken aan atmosferisch perspectief.) 	
	per juist antwoord	1
7	<p>maximumscore 2</p> <p>Een juiste uitleg relateert</p> <ul style="list-style-type: none"> • een relevant aspect van de voorstelling aan • een overtuigende interpretatie van het werk 	<p>1</p> <p>1</p>
	<p>Voorbeeld van een goede uitleg is:</p> <p>De toren van Meireles is opgebouwd uit heel veel radio's die allemaal uitzenden (vanuit verschillende achtergronden, culturen) maar niet ontvangen (luisteren). Net als bij de toren van Babel gaat het werk over de miscommunicatie (in onze tijd): iedereen zendt berichten uit / post of plaatst dingen op internet / social media, maar er is geen echte uitwisseling / geen echt gesprek (te vergelijken met een radio die alleen maar kan zenden en niet kan reageren).</p>	2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- De bovenste cirkels / de bovenste verdiepingen lopen niet helemaal door, waardoor de indruk wordt gewekt dat deze cirkels / verdiepingen nog verder aangebouwd moeten worden / dat de opbouw nog niet klaar is (de cirkel nog niet gesloten is) 1
- Een reeks verticale, rechthoekige platen staat bijna vrij in de ruimte alsof het een raamwerk is dat nog bekleed moet worden / niet voltooid is 1

9 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Ja, het thema van de toren van Babel past wel bij het Europees Parlement, waar de verschillende lidstaten moeten zien samen te werken en/of het thema van de toren van Babel kan de lidstaten eraan helpen herinneren dat als zij zich laten leiden door hoogmoed / eigenbelang, er van eenheid niets terechtkomt.

of

Nee, de bouw van de toren van Babel was ingegeven door hoogmoed en leidde tot miscommunicatie. Door te verwijzen naar dit thema relativeren de architecten de poging van de Europese Unie / het Europees Parlement om samen iets nieuws op te bouwen / een eenheid te vormen.

Reizen met Dürer

10 maximumscore 3

drie van de volgende:

- rijke / voorname kleding (mooie stoffen met versieringen, zoals het koord van de mantel, kwastjes aan het hoofddekseel, handschoenen)
- trotse houding (straalt zelfvertrouwen uit)
- verzorgd uiterlijk (lang krullend haar)
- voornaam huis / stenen huis met (aanzet tot) rondboog (geen eenvoudig huis)
- hooghartige/arrogante gezichtsuitdrukking
- Doordat het hoofd hoog in het beeld is geplaatst / de ogen hoog in het beeld zijn geplaatst kijkt Dürer op de beschouwer neer (hogere status).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 3

drie van de volgende redenen:

- (zelfbewustzijn/individu) Onder invloed van het humanisme is er meer aandacht voor de mens als individu / groeit het zelfbewustzijn van de kunstenaar.
- (bewijs van artistieke kwaliteit) In de renaissance is er meer vraag naar portretten en dient het zelfportret van de kunstenaar als bewijs van diens artistieke kwaliteit.
- (emancipatie/status) In de renaissance neemt het aanzien van kunstenaars toe / is de kunstenaar niet (alleen) een dienstbare ambachtsman (dienstbaar aan God, de Kerk).
- (onderwerp van studie) Het zelfportret is voor de kunstenaar een relatief makkelijke manier om studie te doen naar anatomie / houding / uitdrukking.

per juiste reden

1

12 maximumscore 3

- De blik van de beschouwer wordt naar het open raam gestuurd (twee van de volgende): 2
 - (ooghoogte) doordat het raam met uitzicht op de hoogte van zijn ogen is geplaatst (en die ogen kijken de beschouwer aan).
 - (wit accent) doordat er een wit accent in het raam is geplaatst (de besneeuwde bergtoppen).
 - (diagonaal) door een diagonale lijn, zoals de lijn in de hoek van het raam die Dürer compositorisch verbindt met het berglandschap.
 - (herhaling, beeldrijm) doordat de hoek die de arm (links op de voorgrond) maakt, wordt herhaald in de hoek van het raam.
 - (contrast) door het sterk laten oplichten van het raam in de donkere achtergrond door licht/helder kleurgebruik in het raam (lichtblauw en lichtgroen).
 - (detaillering) door de gedetailleerde weergave van het landschap (bijna net zo gedetailleerd als het gezicht, en veel zorgvuldiger dan bijvoorbeeld de muren en de mantel).

Opmerking

Als één juiste manier gegeven wordt, 1 scorepunt toekennen.

- Het doorkijkje laat een berglandschap zien en daarmee wil Dürer aangeven dat hij (een van de volgende): 1
 - deze bergen zelf gezien heeft en/of naar de waarneming geschilderd heeft (de moeite van het schilderen waard vindt).
 - een man van de wereld is (veel kennis heeft).
 - veel gereisd heeft (over de Alpen getrokken is).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

twee van de volgende voordelen:

- (korte droogtijd) De droogtijd van aquarel is veel korter dan die van olieverf en dat is voordeliger dan de lange droogtijd van olieverf (wat onhandig is tijdens transport).
- (tekenen in kleur) Aquarel leent zich goed voor het maken van een schets / tekening in kleur. (De verf droogt snel, waardoor relatief snel een nieuwe kleurlaag kan worden aangebracht.)
- (eenvoudiger) Aquarel is een techniek die relatief weinig voorbereiding vraagt / weinig hulpmiddelen nodig heeft (water, pigment, gom).
- (handzamer) De aquareltechniek leent zich goed voor papier, wat handzaam is bij transport, anders dan een schildering in olieverf op paneel of doek.

per juist voordeel

1

14 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (montage) Het landschap van Patinir lijkt een montage (knip- en plakwerk) van losse scènes, alsof verschillende landschappen bij elkaar gevoegd zijn (zoals een berglandschap, een vergezicht en een stadsgezicht).
- (kleur) Het kleurgebruik is onnatuurlijk fel(groen) en/of het landschap lijkt opgebouwd uit verschillende scherp afgebakende (fel)groene en blauwe kleurvlakken.
- (verhoudingen) De verhoudingen zijn niet (overtuigend) levensecht / zijn niet erg waarschijnlijk. Zo lijkt de rots en/of het hutje op de voorgrond wat klein vergeleken met de heilige.
- (lieflijk) Het landschap is te lieflijk voor een leeuw / vergeleken met de natuurlijke leefomgeving van een leeuw.
- (licht) Het licht is onnatuurlijk / lijkt van alle kanten te komen.

per juist antwoord

1

Opmerking

Als de beschrijving van het aspect beperkt blijft tot 'niet realistisch', geen scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 2

twee van de volgende redenen:

- Het werk van Patinir is vernieuwend omdat de meeste aandacht uitgaat naar de weergave van het landschap in plaats van naar het religieuze onderwerp (anders dan in de middeleeuwen, toen het landschap nog volledig in dienst stond van het religieuze verhaal).
- Het werk van Patinir is vernieuwend vanwege de virtuoze manier waarop hij een indruk van enorme diepte weet te scheppen (bijvoorbeeld door atmosferisch perspectief).
- Het werk van Patinir is vernieuwend omdat het landschap met hele (fris)groene velden en/of schilderachtige plaatsjes en/of fraaie vergezichten geïdealiseerd wordt.

per juiste reden

1

16 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Dürer schildert de graspol in zijn geheel in één totale, perfecte staat (samenhang én variatie), terwijl Da Vinci verschillende delen / stadia van de plant tekent (zaden, bloem, stengel).
- Dürer schildert de plant in natuurgetrouwe kleuren (bruin-, groen-, en grijstinten), terwijl Da Vinci de plant tekent in één kleur (het gaat om de analyse en niet om de schoonheid).
- Dürer besteedt veel aandacht aan stofuitdrukking (dunheid, gladheid, harigheid van de blaadjes) en Da Vinci geeft de plant meer globaal weer met afzonderlijke delen ernaast (om een idee te geven van het geheel).

per juist antwoord

1

17 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- In Italië kwam de renaissance (mede door de opkomst van het humanisme) eerder en sterker op gang dan in het noorden van Europa, en daarmee ook de waardering voor kunstenaars (zoals Dürer) 1
- Reizende kunstenaars zoals Dürer brachten de (Italiaanse) renaissance naar het noorden. Daar domineerde de (streng) kerk de samenleving, en die stond nog niet open voor Dürers moderne ideeën, zoals het humanisme (die Dürer via zijn prenten makkelijk kon verspreiden) 1

Mysterieuze materie

18 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Golven/water en planten/takken vloeien in elkaar over (als in een droomwereld).
- Water/zee en nachtelijke lucht (hemel en aarde) lopen in elkaar over (de natuurlijke setting waarin de figuren zich bevinden is onduidelijk).
- Het lijkt of (de beschermende / waarschuwendende hand van) de vrouw links voortkomt uit een boom(tak) / het kader met vertakkingen.
- De naakte vrouw wordt naar de maan toe getrokken / lijkt met de maan te communiceren.

per juist antwoord

1

19 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (vorm) De figuren zijn sterk vereenvoudigd.
- (ruimteweergave) Alle figuren/vormen bevinden zich op hetzelfde plan. / De ruimte is ondiep.
- (plasticiteit) De vormen zijn vrij plat / vertonen weinig plasticiteit.
- (techniek) De manier waarop de vormen zijn gegutst in hout is vrij grof (niet verfijnd).
- (kleur) grote egale kleurvlakken (blauw en bruin)

per juist antwoord

1

20 maximumscore 2

- (afkeer) Gauguins afkeer richtte zich op de academische regels die gebaseerd waren op klassieke idealen / idealisering van de natuur (volmaakte harmonie, verheven onderwerpen, geïdealiseerd naakt), waardoor de werkelijkheid op een geforceerde / gekunstelde manier werd verbeeld 1
- (reden) Gauguin associeerde die gekunsteldheid met een (decadente) cultuur van uiterlijk vertoon / een oppervlakkige (bedorven) wereld in plaats van een innerlijke / spirituele / zuivere wereld waartoe hij zichzelf aangetrokken voelde 1

Vraag	Antwoord	Scores
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (bewerking van de steen) Een groot deel van het marmer is grof uitgehakt (er zijn duidelijke sporen van het hakken zichtbaar) en een deel van het marmer is op een verfijnde manier bewerkt en gepolijst (dit vormt een deel van het gezicht) en/of er is een overgang te zien van een grove naar een fijne bewerking van het marmer • (indruk van slaap) Door dit contrast in bewerking lijkt het gezicht half verborgen te liggen in een kussen / een wolk / een droom en/of lijkt het gezicht weg te zakken in het ruwe / vormloze materiaal dat de slaap symboliseert 	<p>1</p> <p>1</p>
22	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – (stilering in detaillering/abstrahering) De trekken die het gezicht kenmerken zijn summier weergegeven. / De vormen van het gezicht vloeien in elkaar over. / Overbodige detaillering in het gezicht is weggelaten. – (herleiding tot een basisvorm) Het hoofd is teruggebracht tot de eenvoudige vorm van een ei. – (afwerking van het materiaal) De vormen zijn (spiegel)glad gepolijst (met uitzondering van het haar). 	
	per juist antwoord	1
23	<p>maximumscore 2</p> <p>Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (voorstelling) Het (donkere) masker (met gesloten ogen) is direct naast het vrouwenhoofd (wit en met gesloten ogen) geplaatst, alsof het masker verschijnt in haar droom / alsof haar oerbeeld (onderbewustzijn, archetype) verschijnt • Het surreële karakter wordt versterkt door (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – (positie) het horizontaal geplaatste / het liggende hoofd naast het verticaal geplaatste masker (suggestie van kanteling, ze vormen een hoek van 90 graden). – (contrast) het sterke contrast tussen het witte/blanke gezicht en het zwarte masker. – (herhaling) de nadrukkelijke herhaling van twee ovale vormen (hoofd en masker). – (licht) de sterke lichtval. Die zorgt voor glimlicht op de haren / het glanzen van de haren en het masker en/of die zorgt voor het nog blanker/bleker maken van de vrouw en/of voor een spel met schaduwen. 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 1

een van de volgende verklaringen:

- Het onderschrift van *Vogue* (Gezicht van parelmoer en masker van ebbenhout) is vrij specifiek, gaat over de schoonheid / aantrekkelijke uitstraling van het (blanke/fijne) gezicht en (de magie van) het (zwarte) masker (daarvoor is een onderschrift als 'Zwart en wit' te saai).
- *Vogue* is een modetijdschrift / gaat over stijl / wil aansluiten bij wat er in de mode is (Afrika) en zal zich verre willen houden van eventuele politieke of (sociaal-)maatschappelijke onderwerpen (een onderschrift als 'Zwart en wit' zou associaties met culturele verschillen kunnen oproepen).
- *Vogue* is meer voorstellingsgericht (minder abstract) en verwijst naar luxe / verfijndheid / exclusiviteit van materialen (ebbenhout en parelmoer), zoals gebruikelijk in een modetijdschrift (daarvoor is een onderschrift als 'Zwart en wit' te abstract).

25 maximumscore 2

Het kunstwerk van Mutu (twee van de volgende):

- (gelaatstrekken) heeft individuele trekken in het gezicht, zoals een frons in het voorhoofd en/of een scherpe tekening tussen neus en mond en/of enigszins dikke oogleden.
- (kapsel) heeft een Afrikaans kapsel (dat verwijst naar de Afrikaanse afkomst van Mutu).
- is (met dit specifieke Afrikaanse kapsel en het liggende bronzen hoofd zoals dat van Brancusi) een combinatie van Afrikaanse en westerse invloeden, net als Mutu's eigen levensloop.

per juist antwoord

1

26 maximumscore 1

voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- *This Second Dreamer* verwijst naar de (toekomst)dromen die Mutu zelf heeft / (in Afrika) had om een (succesvol) kunstenaar te kunnen worden / als zwarte vrouw te kunnen slagen in een overwegend blanke kunstwereld.
- *This Second Dreamer* verwijst naar de Amerikaanse geschiedenis (The American dream), die mede gevormd is door de zwarte slaven die daar het slachtoffer van werden (Mutu's hoofd lijkt op een afgehakt hoofd) / door mensen uit Afrika zoals Mutu zelf.

Tropisch modernisme

27 maximumscore 3

Het antwoord moet drie van de volgende beschrijvingen bevatten:

- De smalle ronde 'poot' van het gebouw lijkt op een steel van een bloem (die direct uit de rots lijkt te komen).
- Het bovenste deel van het gebouw loopt van smal naar breed, zoals kelk- en/of kroonbladeren van een (bloeiende) bloem (vanuit de steel van een bloem).
- Het gebouw is geheel rond / is een rond volume, zoals een bloem kan zijn.
- De doorlopende raampartij met daarin een patroon van verticale lijsten/ramen doet denken aan de opeenvolging van kelk- en/of kroonbladeren van een bloem.
- Het gebouw is helemaal wit en steekt daardoor sterk af tegen het bruin/groen van de rots, zoals een (witte) bloem afsteekt tegen groen blad / tegen een bruine tak.

per juist antwoord

1

28 maximumscore 2

- gewapend beton / in beton gegoten staal
- Het staal vangt / stalen staven vangen de grote trekkracht op die ontstaat bij een dergelijk grote overspanning met beton. / Het staal maakt het beton sterk genoeg om een dermate grote afstand te overbruggen (zonder dat het beton breekt)

1

1

29 maximumscore 3

drie van de volgende:

- de geometrische basisvorm (de cirkelvorm)
- een (vrijwel) plat dak
- een lange, doorlopende raampartij (veel glas, soort vliesgevel)
- de nadruk op horizontaliteit
- Het gebouw lijkt te zweven (door de relatief smalle basis).
- een grote overstek (het 'dak' dat ver uitsteekt over de basiskolom)
- de toepassing van beton en staal (anders kan een dergelijk grote overspanning niet gemaakt worden)

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- Form follows function: de vorm vloeit voort uit de functie / bij het vormen van nieuwe (ruimte)structuren is de toepassing van moderne materialen (zoals staal en beton) leidend (schoonheid vloeit hieruit voort)
- Niemeyer begint met het creëren van een mooie vorm (schoonheid) en probeert deze vervolgens met moderne materialen te realiseren of

1

Voor Niemeyer is esthetiek de belangrijkste functie van architectuur (om daarmee het publiek te verleiden)

1

31 maximumscore 2

twee van de volgende:

- (kleur) De afwisseling tussen (grote en kleine) felle kleurvlakken (rood - blauw, oranje - geel) zorgt voor dynamiek.
- (diagonalen) De zwarte diagonale lijnen / accenten versterken de golvende dynamiek.
- (losse delen) De loshangende delen stof beweging (bij lopen).
- (asymmetrie) De asymmetrische composities (stofdelen die elkaar kruisen) van de jurken maken het geheel dynamisch.

per juist antwoord

1

32 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Het lintvormige toegangspad met de rode 'loper' kan dienen als catwalk.
- Het gebouw doet denken aan de brug van een schip / een cruiseboot, en dat past bij het gegeven van een cruisecollectie / een reis- en/of vakantiecollectie.
- Het witte exterieur leent zich goed als decor voor de kleurrijke collectie.
- Het conische gebouw accentueert (bijna als een pijl of punt) de locatie / de toplocatie (waar een groot modemerken als Vuitton een modeshow pleegt te houden).
- De ligging aan een baai / aan zee past goed bij het gegeven van een cruisecollectie / een reis- en/of vakantiecollectie.

per juist antwoord

1

5 Aanleveren scores

Verwerk per examinator in de applicatie Wolf:

- de scores van de alfabetische eerste vijf kandidaten voor wie het tweede-tijdvak-examen de eerste afname is én
- de scores van alle herkansende kandidaten.

Cito gebruikt beide gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 29 juni te accorderen.

Ook na 29 juni kunt u nog tot en met 1 juli gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

derde tijdvak

Ook in het derde tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw derde-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

afbeelding 1, 2	Pieter Bruegel, <i>De toren van Babel</i> , 1568, collectie Boijmans van Beuningen, Rotterdam, https://www.cruisebe.com/museum-boijmans-van-beuningen-rotterdam-netherlands
afbeelding 3	Cildo Meireles, <i>Babel</i> , 2001, installatie in Tate Gallery Londen, https://fd.nl/fd-persoonlijk/1205045/nieuwe-blik-op-de-canon
afbeelding 4	Cildo Meireles, <i>Babel</i> , 2001, installatie in Tate Gallery Londen, http://mywekutastes.com/broadcasting-from-cildo-meireles-tower-of-babel-at-londons-tate-modern/#.XN1c6i2iHuM
afbeelding 5	Architecture-Studio, Louise Weissgebouw, Straatsburg, https://www.sto.com/en/gallery_3264.html?anchor=item4&back=/en/references/references-detailview_152.html
afbeelding 6	Albrecht Dürer, Zelfportret, 1498, collectie Museo del Prado, Madrid, https://jonathanblakefine.com/teaching/german-studies/kultur/kunst/albrecht_durer_selbstbildnis_mit_26_jahren_prado_madrid/
afbeelding 7	Albrecht Dürer, <i>Gezicht op Arco</i> , 1495, collectie Musée du Louvre, Parijs, https://wordandsilence.files.wordpress.com/2013/10/albrecht-dc3bcrer-1495-watercolor-view-of-the-arco.jpg
afbeelding 8	Joachim Patinir, <i>Landschap met de heilige Hieronymus</i> , ca. 1516-1517, collectie Museo del Prado, Madrid, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paisaje_con_san_Jer%C3%B3nimo,_Joachim_Patinir,_Museo_del_Prado.jpg

- afbeelding 9 Albrecht Dürer, *Het grote stuk gras*, 1503, collectie Albertina Museum, Wenen, https://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Das_gro%C3%9Fe_Rasenst%C3%BCck&oldid=52388967#/media/File:Duerer_the_large_turf.jpg
- afbeelding 10 Leonardo da Vinci, *Ster van Bethlehem*, ca. 1505 - 1507, collectie Royal Collection Trust, Windsor, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4e/Vinci%2C_Leonardo_Da_-_Ornithogalum_%28Star_of_Bethlehem%29.jpg
- afbeelding 11 Paul Gauguin, *Wees mysterieus*, 1890, collectie Musée d'Orsay, Parijs, [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Soyez_myst%C3%A9rieuses_de_P._Gauguin_\(Grand_Palais,_Paris\)_\(38131350536\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Soyez_myst%C3%A9rieuses_de_P._Gauguin_(Grand_Palais,_Paris)_(38131350536).jpg)
- afbeelding 12 William-Adolphe Bouguereau, *De geboorte van Venus*, 1879 collectie Musée d'Orsay, Parijs, [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Birth_of_Venus_by_William-Adolphe_Bouguereau_\(1879\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Birth_of_Venus_by_William-Adolphe_Bouguereau_(1879).jpg)
- afbeelding 13 Constantin Brancusi, *Slapende muze*, 1910, collectie Musée national d'Art moderne, Parijs, <http://rynekisztuka.pl/wp-content/uploads/2016/03/spiaca.jpg>
- afbeelding 14 Man Ray, *Zwart en wit*, 1926, <https://arthistoryproject.com/artists/man-ray/black-and-white/>
- afbeelding 15 Wangechi Mutu, *This second Dreamer*, 2017, <http://www.4columns.org/d-souza-aruna/wangechi-mutu>
- afbeelding 16 Wangechi Mutu, *This second Dreamer*, 2017, <https://www.thecontemporaryaustin.org/exhibitions/wangechi-mutu/>
- afbeelding 17 Wangechi Mutu, *This second Dreamer*, 2017, <https://wangechimutu.com/art/in-space/>
- afbeelding 18 Oscar Niemeyer, MAC, Niteroi, <http://archpostdecostruttivista.altervista.org/oscar-niemeyer-museo-darte-contemporanea-niteroi/>
- afbeelding 19 Oscar Niemeyer, MAC, Niteroi, <https://www.dezeen.com/2016/07/07/es-devlin-louis-vuttion-nicolas-ghesquiere-catwalk-cruise-collection-oscar-niemeyer-museum-rio-brazil/>
- afbeelding 20 Le Corbusier, *Villa Savoye*, 1928-1931 Poissy, http://www.midcenturyhome.com/le-corbusiers-villa-savoye/le-corbusier-villa-savoye_7/
- afbeelding 21a en 21b Louis Vuitton, *Cruise Collection 2017*, MAC, Niteroi, <http://glamourguardian.blogspot.com/2016/08/louis-vuitton-resort-2017.html>
- afbeelding 22 Louis Vuitton, *Cruise Collection 2017*, gepresenteerd in 2016 in MAC, Niteroi, <http://www.knowmag.com/en/2016/05/31/louis-vuitton-cruise-2017-futurismo-sportivo-mondanita>
- figuur 1 Jan Gossaert, *Colosseum*, 1509, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Gossaert_-_Colosseum_-_WGA09774.jpg
- figuur 2 Louise Weissgebouw, Straatsburg, <http://www.leuropevueduciel.com/consultation.php?site=4608#E123802>
- figuur 3 Borobudur, reliëf 8e-9e eeuw, Java, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Siddharta_Gautama_Borobudur.jpg
- figuur 4 Brancusi, *Slap*, 1908, <https://theartstack.com/artist/constantin-brancusi/le-sommeil-sleep>
- figuur 5 portretmasker van de Baule-stam, collectie The Metropolitan Museum of art, New York, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/317834>
- figuur 6 doorsnede MAC, Niteroi, <http://onvormleer.blogspot.com/p/niteroi-contemporary-art-museum.html>

Alle bronnen zijn voor het laatst geraadpleegd op 21-10-2019.

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.